Title of Programme: **माझे आनंद पर्यटन**

Name of Organizing Department: **मराठी विभाग**

Name of the Coordinator of the Programme: **डॉ. संजय शिंदे**

Date of the Programme : १०/१०/ २०२३

Venue: **हुतात्मा राजगुरू महाविद्यालय, राजगुरुनगर**

Target Group: **पदवी स्तरावरील विद्यार्थी**

Number of Participants: २००

Name of Resource Person: **डॉ. संजय शिंदे**

Total Expenditure for the Programme: १०००/-

Source of Funding: - **हुतात्मा राजगुरू महाविद्यालय, राजगुरुनगर**

Report: मराठी विभाग उपक्रम अहवाल

मराठी विभागाच्या वतीने डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांच्या जन्मदिनाच्या निमित्ताने वाचन प्रेरणा साप्ताह आयोजित करण्यात आला. त्या निमित्ताने दि. १ ते १०.१०.२०२३ दरम्यान **'माझे आनंद पर्यटन'** या विषयावर निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये २०० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. यामध्ये खालील विद्यार्थ्यांचे क्रमांक आले या विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र व पुस्तक, दिवाळी अंक देऊन त्यांचे कौतुक संस्थाध्यक्ष मा देवेन्द्रजी बुट्टेपाटील साहेब उपाध्यक्ष मा. नानासाहेब टाकळकर, प्राचार्य डॉ. शिरीष पिंगळे यांनी केले

प्रथम क्रमांक : कु. अनिषा चांगदेव वाघुले

द्वितीय क्रमांक : कु. श्रावणी अविनाश बेल्हेकर

तृतीय क्रमांक: कु. शिल्पा उमाजी पारधी

उत्तेजनार्थ : कु. दिव्या तानाजी पिंगळे, कु. नेत्रा शरद बोऱ्हाडे आणि कु. समीक्षा दिनेश तांबे

या उपक्रमाचे आयोजन डॉ. संजय शिंदे यांनी केले

डॉ. संजय शिंदे
मराठी विभाग प्रमुख
हुतात्मा राजगुरु महाविद्यालय
राजगुरुनगर,ता.खेड,जि.पुणे.

HRM

खेड तालुका शिक्षण प्रसारक मंडळाचे

हुतात्मा राजगुरू महाविद्यालय

राजगुरुनगर, ता. खेड, जि. पुणे

सूचना

दि. १.१०.२०२३

वरिष्ठ महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते, की मराठी विभागाच्या वतीने **डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम यांचा जन्मदिवस**(दि. १५ ऑक्टोबर २०२३) **वाचन प्रेरणा दिन** म्हणून साजरा करण्यात येणार आहे. त्या निमित्ताने **'माझे आनंद पर्यटन'** या विषयावर भव्य निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले आहे.

निबंध स्पर्धा : विषय पार्श्वभूमी

प्रत्येक व्यक्तीला चांगल्या ठिकाणी फिरायला जायला आवडते. आपण कधी कुटुंबासोबत, कधी दोस्तमंडळींबरोबर, तर कधी एकट्यानेच प्रवास केला असेल. प्रेक्षणीय स्थळे पाहिली असतील. पर्यटन.. मग ते गड-किल्ले, निसर्गात-डोंगरदऱ्यांत, जंगलात, समुद्रकिनारी अशा प्रकारचे असू शकेल. पर्यटनातून जीवनाचा खरा आनंद अनुभवायला मिळतो. पर्यटन अनेकांसाठी असंच सर्व संवेदना जागृत करणारं असतं आयुष्याची श्रीमंती वाढवत नेणारं

आतापर्यंतच्या आपल्या जीवनप्रवासात तुम्हाला आवडलेल्या, लक्षात राहिलेल्या पर्यटनाबद्दल या निबंधातून लिहायचे आहे. पर्यटनानुभावाचे शब्दचित्र रेखाटायचे आहे. चला तर मग... **'माझे आनंद पर्यटन'** या विषयावर स्वानुभवाधारित निबंदलेखन स्पर्धेत भाग घेऊ या

नियम व अटी :

निबंध विषय : माझे आनंद पर्यटन, **शब्दसंख्या** : ५०० हून अधिक. निबंध **स्वहस्ताक्षरात** लिहावा. पर्यटनाचा **स्वत:चा अनुभव** असावा. **त्यावर स्वत:चे नाव, वर्ग, मोबा. क्र.** लिहावे. निबंध **दि. १० ऑक्टोबर २०२३** पर्यंत **मराठी विभागात** जमा करावा. बक्षीसपात्र विद्यार्थ्यांना सन्मानित केले जाईल.

डॉ. संजय शिंदे
मराठी विभाग प्रमुख
हुतात्मा राजगुरु महाविद्यालय
राजगुरुनगर, ता.खेड, जि.पुणे.

डॉ. शिरीष पिंगळे
प्राचार्य
हुतात्मा राजगुरु महाविद्यालय
राजगुरुनगर, ता. खेड, जि. पुणे.

पारितोषिकप्राप्त विद्यार्थी

प्रथम क्रमांक: कु. अनिषा चांगदेव वाघुलेहिचे कौतुक करताना संस्थाध्यक्ष मा देवेन्द्रजी बुट्टेपाटील साहेब व उपाध्यक्ष मा. नानासाहेब टाकळकर

द्वितीय क्रमांक: कु. श्रावणी बेल्हेकर हिचे कौतुक करताना संस्थाध्यक्ष मा देवेन्द्रजी बुट्टेपाटील साहेब व उपाध्यक्ष मा. नानासाहेब टाकळकर, प्राचार्य डॉ. शिरीष पिंगळे

तृतीय क्रमांक: कु. शिल्पा उमाजी पारधी हिचे कौतुक करताना संस्थाध्यक्ष मा देवेन्द्रजी बुट्टेपाटील साहेबव उपाध्यक्ष मा. नानासाहेब टाकळकर, प्राचार्य डॉ. शिरीष पिंगळे

उत्तेजनार्थ : कु. दिव्या तानाजी पिंगळे हिचे कौतुक करताना संस्थाध्यक्ष मा देवेन्द्रजी बुट्टेपाटील साहेब व उपाध्यक्ष मा. नानासाहेब टाकळकर, प्राचार्य डॉ. शिरीष पिंगळे

उत्तेजनार्थ : कु. नेत्रा शरद बोऱ्हाडे हिचे कौतुक करताना संस्थाध्यक्ष मा देवेन्द्रजी बुट्टेपाटील साहेब व उपाध्यक्ष मा. नानासाहेब टाकळकर

उत्तेजनार्थ : कु. समीक्षा दिनेश तांबे हिचे कौतुक करताना संस्थाध्यक्ष मा देवेन्द्रजी बुट्टेपाटील साहेब व उपाध्यक्ष मा. नानासाहेब टाकळकर, प्राचार्य डॉ. शिरीष पिंगळे

र २०२३ राष्ट्रसंचार १०

याने एका व्यक्तीची १३ लाख रुपयांची फसवणूक करण्यात आली. ही घटना
धीत मुळशी तालुक्यातील मारुंजी येथे घडली. या प्रकरणी ३२ वर्षीय व्यक्तीने
िद दिली आहे. त्यानुसार दोन महिलांच्या विरोधात गुन्हा दाखल करण्यात

» Selected

विद्यार्थ्यांना वाचकवीर पुरस्कार देणार : ॲड. देवेंद्र बुट्टे पाटील

राजगुरूनगर : संस्कारक्षम वयातील विद्यार्थ्यांवर माणुसकीचा, विवेकाचा संस्कार होण्यासाठी वाचनसंस्कृती आवश्यक असून समृद्ध वाचन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी मराठी विभागाच्या माध्यमातून वाचकवीर पुरस्कार देणार असल्याची घोषणा खेड तालुका शिक्षण प्रसारक मंडळाचे अध्यक्ष ॲड. देवेंद्र बुट्टे पाटील यांनी केली. ते हुतात्मा राजगुरू महाविद्यालयातील मराठी विभागाच्या वतीने महाविद्यालयस्तरीय निबंध स्पर्धेतील गुणवंत विद्यार्थ्यांना पुस्तकभेट कार्यक्रमात बोलत होते. याप्रसंगी उपाध्यक्ष नानासाहेब टाकळकर, प्राचार्य डॉ. शिरीष पिंगळे, उपप्राचार्य डॉ. व्ही. डी. कुलकर्णी डॉ. संजय शिंदे, डॉ. दिलीप मुळूक, प्रा. किशोर लांडे-पाटील, डॉ. बाळासाहेब अनुसे, डॉ. शिल्पा जगताप उपस्थित होते. ॲड. बुट्टे पाटील पुढे बोलताना म्हणाले की, विद्यार्थ्यांची मन आणि बुद्धी संवेदनशील बनणे गरजेची असून त्यासाठी समृद्ध व सकस वाचन हा पर्याय आहे. आहाराप्रमाणे आपले वाचन चौरस असले की व्यक्तिमत्त्वाचा विकास निकोप होतो, यासाठी विद्यार्थ्यांना वाचनसंस्कृती रुजविण्याचे आवाहन त्यांनी केले. "माझे आनंद पर्यटन" या विषयावर घेण्यात आलेल्या निबंध स्पर्धेत सुमारे २०० विद्यार्थी सहभागी झाले. त्या सर्व विद्यार्थ्यांना मराठी विभागाच्या वतीने दिवाळी अंक व पुस्तके भेट देण्यात आली. सूत्रसंचालन डॉ. बाळासाहेब अनुसे यांनी तर प्रास्ताविक व आभार डॉ. संजय शिंदे यांनी मानले.

(१)

Page No. Date

खेड तालुका शिक्षण प्रसारक मंडळाचे
हुतात्मा राजगुरू महाविद्यालय
राजगुरुनगर, ता. खेड, जि. पुणे.

भव्य निबंध स्पर्धा

स्पर्धक परिचय :-

नाव – कु. अनिषा चांगदेव वाघुले.
इयत्ता – प्रथम वर्ष कला (FYBA)
रोल नं – २५५ (तुकडी - ब)
पत्ता – बहिरवाडी, ता. खेड, जि. पुणे.
संपर्क क्र – ८४६८१४२५८३

माझे आनंद पर्यटन

★ पर्यटन –: राजगुरुनगर ते सिंहगड किल्ला (क्षेत्रभेट).
★ पर्यटन स्वरूप –: ऐतिहासिक स्थळ पर्यटन.
★ हेतू –: क्षेत्रभेट, ऐतिहासिक माहिती जाणून घेणे, दुर्गभ्रमंती.

पर्यटन हा प्रत्येकाच्याच आवडीचा असणारा विषय. आपण कधी परिवारासोबत तर कधी मित्र-मैत्रिणी-सोबत फिरायला जात असतो. अनेकदा पर्यावरणातील सौंदर्य व्यक्तीला मोहून टाकते तर कधी – कधी क्षेत्रभेटीच्या उदात्त हेतूने पर्यटन घडते. व्यक्ती अथवा अनेक व्यक्तींचा समूह पर्यटक ह्या भूमिकेत असतात. एखाद्या ठिकाणी आनंदासाठी जी व्यक्ती किंवा व्यक्तींचा समूह प्रवास करते त्यालाच सर्वसाधारणतः आपण पर्यटन म्हणतो. पर्यटन हा नेहमीच्या निवासस्थानाच्या बाहेरील प्रवास असतो.

Page No.
Date

मी देखील माझ्या आजवरच्या १९ वर्षांच्या जीवनात अनेकदा शालेय सहली, घरगुती किंवा पारिवारिक सहली यानिमित्ताने पर्यटन केलेले आहे. भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ. ए. पी. जे अब्दुल कलाम यांचा जन्मदिवस (१५ ऑक्टोबर) हा वाचन प्रेरणा दिन म्हणून प्रतिवर्षी साजरा होत असतो. त्याचे औचित्य साधून आपल्या महाविद्यालयात भव्य निबंध स्पर्धा आयोजित करण्यात आलेली आहे.

मी एक दुर्गप्रेमी युवती असून अखंड विश्वातील आदर्श राजा छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या विचारांवर- कार्यावर नितांत श्रद्धा ठेवून शक्य होईल त्याप्रमाणे आम्ही परिवारातील सदस्य शिवकार्य करीत असतो. मागील ६ महिन्यांपूर्वी आम्ही कुटुंबीय व काही मित्र-मैत्रिणी व त्यांचा परिवार असे सारे मिळून २५ जण पर्यटक म्हणून पुण्याजवळील सिंहगड किल्ला येथे पर्यटनास जाण्याचे निश्चित केले होते. आधी सर्व कपडे ट्रेकींगचे साहित्य खाद्यपदार्थ इ. जमवाजमव करण्यासाठी १ दिवस संपूर्ण तयारीत गेला. मनात तर प्रचंड उत्सुकता होती ती विशाल सिंहगड किल्ल्याच्या क्षेत्रभेटीची कारण नकळत्या वयात ५ व्या वर्षी मला आई-वडिलांनी २००१ मध्ये किल्ला दाखविण्यास नेले होते हे मी ऐकलेले होते. कारण आता जाणत्या वयात स्वराज्याचा मानबिंदू असणारा हा सिंहगड किल्ला पहावयास मिळणार हा मोठा आनंद मनी दाटून आला होता.

मे २०२३ मधील १० तारीख म्हणजे मोठ्या गर्मीचा, उन्हाळ्याचा दिवस. ठरल्याप्रमाणे राजगुरुनगर शहरातून आम्ही पहाटे ४ वाजता निश्चित केलेल्या बस च्या वाहनाद्वारे प्रवासाला सुरुवात केली. गाडीत अनेकदा नाचगाणी, गप्पा-टप्पा यांवर भर असतो मात्र आमचा परिवार हा शिवकार्यास - धर्मकार्यास - संप्रदायकार्यास जीवनाचे कार्य समजणारा परिवार आहे, त्यामुळे प्रवासात गाडीत टिव्हीमध्ये ऐतिहासिक माहितीपट लावून आम्ही त्याद्वारे माहिती मिळविण्यात मग्न झालो.

(२)

Page No. / Date

कुटुंब हे वारकरी संप्रदायाची १० पिढ्यांहून अधिक काळ सेवा करणारे असल्याने भजनातील सर्व प्रथा-परंपरा, नियम कुटुंबात लहानांपासून सर्वांनाच अवगत. त्यामुळे शिवरायांच्या स्वराज्यातील किल्ल्याला भेट देण्यासाठी जाण्याचे ठरविताना मी भजनाचे साहित्य सोबत आणले होते. घरातील ज्येष्ठ बंधु-भाऊ हे तर वादनाचे उत्कृष्ट काम करतात. त्यामुळे प्रवासात हरिनामाचा गजर, शिवरायांची आरती, शिवगीते, राष्ट्रभक्तीपर गाणी इ. गुणगुणत आमची प्रवासाची निरंतर प्रक्रिया चालूच होती. भोसरीच्या पुढे गेल्यावर (खेड तालुक्याच्या सीमा ओलांडल्यावर — मोशीच्या पुढील भागात) प्रवासात रस्त्यावरील सकाळची गर्दी माणसांची धावपळ शहरी जीवनाची गती किती आहे याची मनात सहजच कल्पना करून गेली, जाणीव करून गेली

भोसरीच्या पुढे नाशिकफाटा परिसरात व पुढे नव्याने उभारलेले मेट्रोचे प्रकल्प शहरीकरण इ. बाबींतून मानवी विकासाचे आधुनिक कंगोरे उलगडून गेले, मानवाने प्रवासाच्या साधनांची किती प्रगती केली, शहरी सुख-सुविधा यांची निर्मिती सुखकर व एकाधनि जलद प्रवास, तितक्याच इरवत चाललेल्या जुन्या गोष्टी यांची देखील मनात स्मरणीय भावना दाटून आली

भजनांत दंग असणारी पारिवारिक माणसं, मित्र-मैत्रिणी यांचा उत्साह पहाटे ४ पासून गाडी जशीजशी पुढे धावत होती तसा-तसा अधिकच द्विगुणीत होत होता, त्याचा प्रत्यय आनंदी-उत्साही चेहऱ्यांवरून मला येत होता. गाडी शहरात आली. पुण्यनगरीचे वैभव, काही भागांतील जुने वाडा तितक्याच डौलाने उभ्या असणाऱ्या नवनवीन गगनचुंबी इमारती यांमुळे नवा काळ व जुना काळ जणू काही एकत्र नांदत असल्याची कविकल्पना माझ्या मनात आली.

(४)

Page No.
Date

पुण्याच्या मध्यवस्तीपासून (पेठांच्या गावठाण भागांपासून) नैऋत्येला साधारणत: २५ किमी अंतरावर सिंहगड (पूर्वीचे नाव कोंढाणा) आहे. गाडी आता पुणे सोडून नैऋत्येला जावू लागली होती. आता बस पायथ्याला पार्क करून (व्यवस्थित राखीव जागेत लावून) आम्ही उतरलो. सोबत प्रवासाच्या बॅगा (काही वस्तू, पाणी वगैरे) होत्याच.

आम्ही डोंगरभागाद्वारे चढाई करून थोड्याशा विरळ (गवताळ स्वरूपातील) भागांतून चालू लागलो. वेळ होती सकाळी साधारणत: ६ ची. सूर्यनारायण आता दर्शन देवू लागला होता. सूर्योदयाची किरणे प्रकाशमान करीत हळूहळू आम्हांला गडावर जाण्याची जणू वाटच दाखवू लागली होती. साधारणत: खडक, माती, पर्वतासारख्या भागांतून वाट काढीत - काढीत आम्ही एकदाचा पोहचलो आता ७:२५ वाजता. भल्या सकाळी किल्ल्याच्या क्र. १ च्या पुणे दरवाजाजवळ.

खाली वाकून पाहिले असता बरीच उंची गाठून आम्ही आलो आहोत याची कल्पना मनात आली. पुण्याकडून आल्यानंतर आपणांस ३ दरवाजे लागतात. त्या ३ ही दरवाजांना पुणे दरवाजा (क्रमांकानुसार १, २, ३) असे म्हणतात हे मला गोष्टींमधून वाचलेले आहे हे त्याक्षणी आठवले. पुस्तकाच्या दुनियेत वाचलेले - अनुभवलेले प्रसंग - स्थळ आज मला एक युवती म्हणून पहावयास मिळते आहे, मिळणार आहे याची मनोमन आनंद देणारी भावना मला त्या ठिकाणी समाधानाची अनुभुती देऊन गेली.

क्र. १ च्या पुणे दरवाजातून आम्ही सर्व कुटुंबीय - मित्रपरिवार 'हर-हर महादेव', छत्रपती शिवराय - जय शिवराय, छत्रपती शिवाजी महाराज की जय यांसारख्या घोषणा देत आत गेलो. आमच्या घोषणांमध्ये देखील इतरांनीही जयघोष केला. शिवभक्त ही पदवीच स्वत:ला भाग्यवान बनवते हे मला तिथे समजले.

(५)

Page No.
Date

गडाच्या मजबूत भिंती, अभेद्य तटबंदी, बुरुज, दिवाणखाने, तलाव, तळी इ. बाबी गडांवर असतात हे मी पुस्तकांत वाचलेले होते. आज प्रत्यक्ष त्या वास्तू मला पहावयास मिळणार होत्या. हा माझा सुखद अनुभव मी निबंधरूपी शब्दप्रपंचांतून मांडते आहे.

सहजच खाली वरून पाहिल्यानंतर हा किल्ला बऱ्याच उंचीवरील असल्याचे वरवर जाणवले. अभ्यासांती समुद्रसपाटीपासून ४४०० फूट उंच असणारा हा गड भव्यतेची साक्ष देत आहे. सह्याद्री ही डोंगररांग महाराष्ट्राची भौगोलिक विशेषता असून सह्याद्रीच्या पूर्वशाखेत पसरलेला हा गड दिसतो. सहजच निरीक्षण केल्यावर दोन दगडासारखा दिसणारा खंदकाचा भाग आणि दूरदर्शनचा उभारलेला मनोरा त्यामुळे सिंहगड हा गड पुण्यातून कुठूनही लक्ष वेधतो.

हळूहळू आम्ही गडावर आत येत होतो. उन्हाळा असल्याने सकाळी ८ वाजताच आता उन्हाच्या झळा जाणवू लागल्या होत्या. पाण्याची बॉटल सारखी हाती घेऊन तृप्ती आम्ही व इतरही पर्यटक भागवितांना दिसत होते. गडाच्या प्रवेशाच्या ठिकाणी थंडपेये, खाद्यपदार्थ, फळे, शेंगा, खाण्याचे गोड पदार्थ इ.ची विक्री करणारे विक्रेते तर होतेच. आपल्याकडील वस्तूंची ग्राहकांपर्यंत जाहिरात करून ग्राहकांना आकर्षित करण्याचा ते प्रयत्न करीत होते. एवढ्या उंचावर आपण ह्या वस्तू कशा आणून, प्रवासातील दैनंदिन अडचणी, ग्राहकांचे अनुभव इ. मी त्यांच्याशी गप्पा मारत माहिती जाणून घेतली. स्थानिक गावांतील लोक स्वयंरोजगार निर्माण करून उपजीविका पर्यटनावर भागवित आहेत हे ही मला काही विक्रेत्यांकडून समजले. एक वेगळी अर्थव्यवस्था ऐतिहासिक पर्यटनातून मला अनुभवता आली.

(६)

पुरंदर, राजगड, तोरणा, लोहगड, विसापूर, तुंग असा प्रचंड मुलूख या गडावरून दिसतो हा अद्भुत नजराणा मला अनुभवता आला ही एक सुंदर आठवण मी मनाच्या कोपऱ्यात कायमच जतन करून ठेवणार आहे. मन सुखावणारा एक अद्भुत अनुभव म्हणजेच सिंहगडचे मी परिवारासह केलेले ऐतिहासिक पर्यटन होय असे मला आता याक्षणी वाटते. निबंधलेखनाच्या ह्या वेळी देखील त्या मे मधील आठवणी आता ऑक्टोबर मध्ये पुन्हा नव्याने जागृत झालेल्या आहेत.

असे काही क्षण / प्रसंग / अनुभव आयुष्यात येतात जे सुखद मनस्वी आनंदाची बरसात करतात त्यापैकीच हे दुर्गभ्रमंती पर्यटन मला आनंद पर्यटन वाटते. इतिहासात डोकावून पहायला मला ह्या पर्यटनाने शिकविले.

सिंहगडाचे पूर्वीचे नांव कोंढाणा. पूर्वी हा किल्ला आदिलशाहीत होता. दादोजी कोंडदेव सुभेदार म्हणून आदिलशहाकडून नेमले होते. पुढे इ.स. १६४७ मध्ये गडावर आपले लष्करी केंद्र बनविले. (१६४९) मध्ये शहाजीराजांच्या सुटकेसाठी शिवरायांनी परत हा किल्ला आदिलशहाला दिला. पुरंदराच्या तहात जे किल्ले मोगलांना दिले त्यांमध्ये कोंढाणा पण होता.

गडावर प्रवेश केल्यावर सर्व वास्तू दर्शविणारा नकाशा आहे. पर्यटकांना किल्ल्याची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, किल्ल्याची रचना लक्षात यावी म्हणून शासनाच्या पुरातत्त्व विभाग, वन विभाग यांनी स्थान दर्शक नकाशे जागोजागी उभारलेले आहेत. पर्यटकांना योग्य सत्य माहिती यामुळे मिळते हा अनुभव आम्ही देखील घेतला.

पुढे गेल्यावर दारुगोळा कोठार आम्हाला पहावयास मिळाला. ही वास्तू भक्कम संरचनेचे उत्तम उदाहरण आहे. ह्याचा वापर त्या काळी दारुगोळा साठवून ठेवण्यासाठी केला जात होता. पुढे दृष्टीस पडली ती महत्त्वाची जागा म्हणजेच — घोड्यांची पागा

(८)

Page No.
Date

त्या काळात घोड्यांना या ठिकाणी ठेवले जात असे. खडकात कोरून बनविलेली ही जागा असे.

पुढे तळे देखील पहावयास मिळाले. पुढच्या टप्प्यावर आम्हांला जाणीव झाली की आम्ही चाललो आहे टिळक वाड्याकडे. याचा वापर टिळक विश्रांती व एकांतासाठी करत असत. राष्ट्रपिता महात्मा गांधींनी पुणे शहरास भेट दिल्यानंतर लोकमान्य टिळकांसोबत त्यांची भेट - चर्चा ह्या ठिकाणी झाल्याचे सांगितले जाते.

आता आम्ही काही खादिष्ट फळे (पेरू, कैऱ्या इ.) खाण्यासाठी जवळील पिशव्यांमध्ये हात घातला. जवळील विक्रेत्यांकडून आंबट चिंच देखील आस्वाद म्हणून विकत घेत आम्ही पुढे आनंदाश्रम संस्था - आपटे बंगला ह्या फलकाकडे पाहिले तेथील पर्यटनगुरूंकडून व्यवस्थेची माहिती आम्हांस मिळाली.

पुढच्या क्षेत्रात सहजच दृष्टीक्षेपात आली मंदिराप्रमाणे दिसणारी वास्तू. आम्ही जवळ गेल्यानंतर ती वास्तू म्हणजेच राजाराम महाराजांची समाधी आहे हे लक्षात आले. छत्रपती शिवाजी-महाराजांचे २ रे सुपुत्र म्हणून इतिहासात राजाराम महाराजांचा देखील एक वेगळा आदर्शवत पराक्रमाने संपन्न असा उल्लेख आहे. याच किल्ल्यावर राजाराम महाराजांनी आपला अंतिम श्वास घेतला ही ऐतिहासिक घटना आम्ही त्या वास्तुच्या ठिकाणी असलेल्या कोनशिलेतुन लक्षात घेतली.

इतिहासात डोकावून पाहिले तर मोगलांतर्फे उदयभान राठोड हा किल्ल्याचा अधिकारी म्हणून काम पाहत होता ही नोंद सापडते. मूळचा राजपूत व धर्मांतराने नंतर मुसलमान झालेला हा उदयभान देखील इतिहासात लिखित झालेला आहे.

शिवरायांचा बालमित्र असणाऱ्या तानाजी मालुसरे या शूर मावळ्याने मावळ प्रांतातील एका चढाई (लढाई / युद्ध) दरम्यान हा कोंढाणा किल्ला जिंकला. मात्र या चढाईत त्यांना वीरमरण आले.

②

Page No.
Date

हा किल्ला जिंकल्यामुळे छत्रपती शिवरायांनी "गड आला पण सिंह गेला." हे वाक्य उच्चारले. राजांनी तानाजी मालुसरेंच्या सन्मानार्थ कोंढाणा गडाचे नाव पुढे 'सिंहगड' केले. तानाजी मालुसरेंच्या बलिदानाने प्रसिद्ध असणारा हा सिंहगड केवळ महाराष्ट्रातीलच नव्हे तर जगभरातील पर्यटकांना खुणावणारा एक पर्यटन वारसा ठरतो आहे.

गडावरील दारूची कोठारे, टिळक बंगला, कोंढाणेश्वर, देवटाके, कल्याण दरवाजा, उदयभानाचे स्मारक, तानाजीचा कडा, राजारामांचे स्मारक, तानाजींचे स्मारक, कलावंतीण बुरूज इ. वास्तू ह्या प्रेक्षणीय व काही ना काही विशेषता असून अंशा-अंशातून जणू काही त्या ४०० वर्षांपूर्वीचा इतिहास आजही पर्यटकांना सांगतात असा भास होतो हा माझा स्वानुभव आहे.

सर्व दुर्गभ्रमंती ही इतिहास जाणून घेणे, ज्ञानात वृद्धी करणे ह्याकरिता होती. याच्या प्रक्रियेनंतर आम्ही सिंहगडावरील विशेष मेजवानीचा (पिठलं-भाकरी, मडक्यातील दही, वांग्याचे भरीत इ.) आनंद घेऊन त्या ठिकाणच्या घरगुती स्वरूपाच्या आतिथ्याने समाधान पावलो.

काळ व वेळ मर्यादा जाणून शेवटी इच्छा नसतानाही पावले परतीच्या प्रवासास लागली. नरवीर तानाजींचे शौर्य, शिवरायांचे स्वराज्यकार्य यांना अभिवादनाची भावना मनात दाटून आली आणि माझ्या एका निरागस युवतीच्या मनातून सहजच काव्य तयार झाले...

"शिवरायांची थोरवी
शिवरायांचा ध्यास
खडतर होता तरीही
केला स्वराज्याचा प्रवास".

एकूण पृष्ठे = ०८.
एकूण शब्दसंख्या = १००० शब्द.

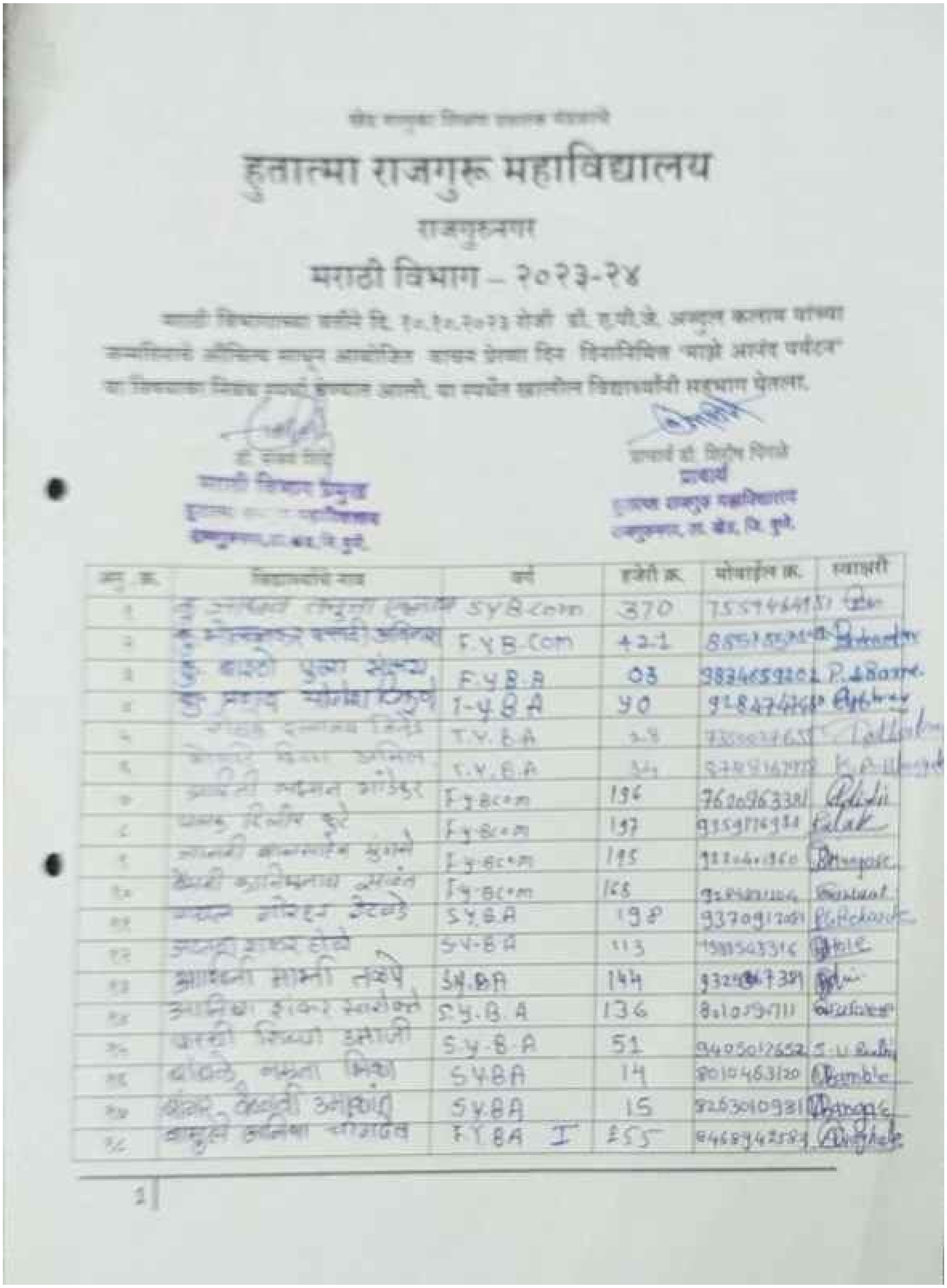

[illegible]

हुतात्मा राजगुरू महाविद्यालय

राजगुरुनगर

मराठी विभाग – २०२३-२४

मराठी विभागाच्या वतीने दि. १०.१०.२०२३ रोजी डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांच्या [illegible] 'माझे आवडते [illegible]' या [illegible] स्पर्धा [illegible] आली. या स्पर्धेत खालील विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

[illegible]
मराठी विभाग प्रमुख
हुतात्मा [illegible] महाविद्यालय
राजगुरुनगर, ता. खेड, जि. पुणे.

प्राचार्य डॉ. [illegible]
प्राचार्य
हुतात्मा राजगुरू महाविद्यालय
राजगुरुनगर, ता. खेड, जि. पुणे.

अनु. क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	वर्ग	हजेरी क्र.	मोबाईल क्र.	स्वाक्षरी
१	[illegible]	SYB.Com	370	75594661?	[illegible]
२	[illegible]	F.Y.B.Com	421	885? [illegible]	[illegible]
३	[illegible]	F.Y.B.A	03	9834659201	P. [illegible]
४	[illegible]	F.Y.B.A	40	9??84?1?60	[illegible]
५	[illegible]	T.Y.B.A	[illegible]	[illegible]	[illegible]
६	[illegible]	T.Y.B.A	[illegible]	[illegible]	K.A. [illegible]
७	[illegible]	Fy.Bcom	196	7620963381	[illegible]
८	[illegible]	Fy.Bcom	197	[illegible]	Palak
९	[illegible]	Fy.Bcom	195	[illegible]	[illegible]
१०	[illegible]	Fy.Bcom	165	[illegible]	[illegible]
११	[illegible]	SYBA	198	9370912001	[illegible]
१२	[illegible]	SY-BA	113	[illegible]	[illegible]
१३	[illegible]	SY.BA	144	[illegible]	[illegible]
१४	[illegible]	SY.B.A	136	[illegible]	[illegible]
१५	[illegible]	S.Y.B.A	51	9405012652	S.U. [illegible]
१६	[illegible]	SYBA	14	8010463120	[illegible]
१७	[illegible]	SYBA	15	[illegible]	[illegible]
१८	[illegible]	FYBA I	255	[illegible]	[illegible]

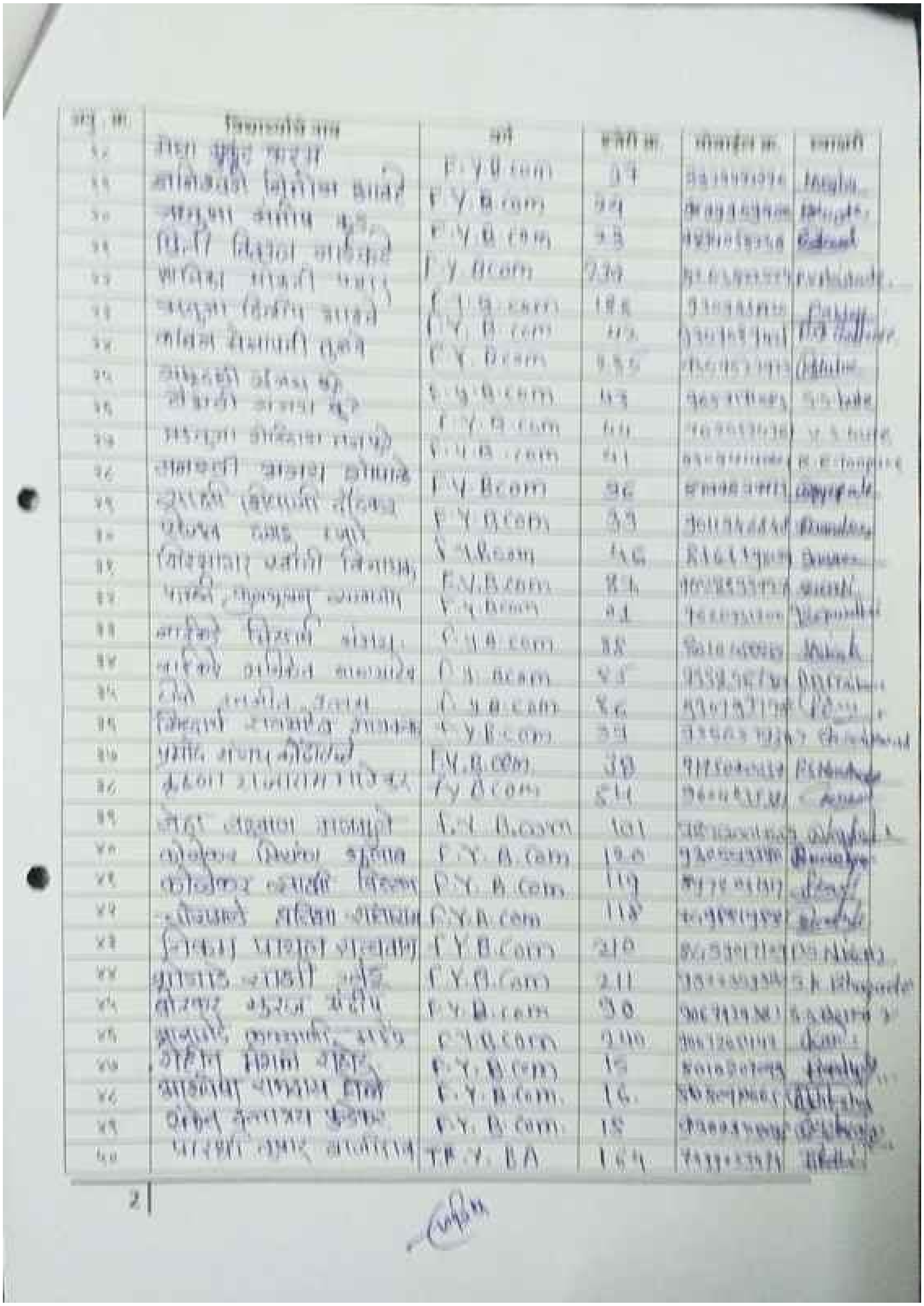

अनु. क्र.	विद्यार्थ्याचे नाव	वर्ग	हजेरी क्र.	मोबाईल क्र.	स्वाक्षरी
५२	काळे समीर बाळू	T.Y.B.A		7666359574	[signature]
५३	पायल रामदास [illegible]	F.Y.B.Com	333	[illegible]	[signature]
५४	आकांक्षा [illegible]	F.Y.B.Com	364	[illegible]	[signature]
५५	शिवानी [illegible]	F.Y.B.Com	399	[illegible]	[signature]
५६	मानिका संभाजी वाळुंज	F.Y.B.Com	444	[illegible]	[signature]
५७	गायकवाड [illegible]	F.Y.B.Com	462	[illegible]	[signature]
५८	[illegible]	F.Y.B.Com	399	[illegible]	[signature]
५९	खरपुडे प्रपेक्षा शरद	F.Y.B.Com	600	9130791362	A.S. Kharpude
६०	[illegible]	F.Y.B.Com	442	[illegible]	S.S. Shelar
६१	गालव कोमल संभाजी	F.Y.B.Com	438	[illegible]	[signature]
६२	[illegible] राहुल कुमार	F.Y.B.Com	358	[illegible]	[signature]
६३	कोमल रामदास [illegible]	F.Y.B.Com	405	[illegible]	[signature]
६४	देवकर [illegible] तुकाराम	F.Y.B.Com	391	[illegible]	[signature]
६५	[illegible]	F.Y.B.Com	415	[illegible]	[signature]
६६	[illegible] शिवानी [illegible]	F.Y.B.Com	414	[illegible]	[signature]
६७	शिंदे साक्षी अनिल	F.Y.B.Com	416	8318092911	Shinde
६८	शिंदे साक्षी संजय	F.Y.B.Com	417	[illegible]	[signature]
६९	[illegible]	F.Y.B.Com	413	[illegible]	[signature]
७०	[illegible]	F.Y.B.Com	418	[illegible]	[signature]
७१	पौर्णिमा शरद डोंपाळे	F.Y.B.Com	463	8767034194	[signature]
७२	प्रतिक्षा कालिदास सातकर	F.Y.B.Com	453	[illegible]	[signature]
७३	[illegible]	F.Y.B.Com	427	[illegible]	[signature]
७४	[illegible]	F.Y.B.Com	475	[illegible]	[signature]
७५	राजेश्वरी राजेश तिवडणे	F.Y.B.Com	321	[illegible]	[signature]
७६	मधुरी मधुकर [illegible]	F.Y.B.Com	470	[illegible]	[signature]
७७	गायकवाड चेतना बबन	F.Y.B.Com	353	[illegible]	[signature]
७८	[illegible] मनोज [illegible]	F.Y.B.Com	330	[illegible]	Shraddha
७९	[illegible] वैष्णवी शरद	F.Y.B.Com	477	[illegible]	[signature]
८०	[illegible] पल्लवी तानाजी	F.Y.B.Com	422	[illegible]	[signature]
८१	[illegible] अंकिता राजाराम	F.Y.B.Com	446	[illegible]	[signature]
८२	[illegible]	F.Y.B.Com	471	[illegible]	[signature]
८३	[illegible] अशोक सुतार	F.Y.B.Com	558	[illegible]	[signature]
८४	[illegible] प्राची [illegible]	F.Y.B.Com	454	[illegible]	[signature]

3

[illegible]